

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 37

Заснований в 1996 році

Рівне – 2007

ББК 74.20

О - 59

УДК: 159: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 37. — Рівне: РДГУ, 2007. — 274 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем психосоціального розвитку особистості.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, вихователів, практичних працівників освіти, керівників дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Пальчевський Степан Сергійович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний секретар) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Воробійов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Малафійк Іван Васильович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Мігюров Борис Никифорович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павлютенков Євген Михайлович – доктор педагогічних наук, професор (Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти);

Пасічник Ігор Демидович – доктор психологічних наук, професор (Національний університет “Острозька Академія”);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Савчин Мирослав Васильович – доктор психологічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

Терещук Григорій Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Тернопільський національний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ямицький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 9 від 29. 03. 2007 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 08 — 7.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2007

3. Войтко А.І., Янцур М.С. Професійна активізація молоді на основі професійних проб. – Рівне: МЛУ ДЦЗ, МОУ РДШ, 1996. – 55 с.
4. Загатнов Д.О. Технології активізації професійного самовизначення старшокласників //Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка. – 2001. – № 6. – С. 99 – 104.
5. Киричук В.О., Романова Л.М. Система роботи класного керівника з учнівським колективом на засадах психолого-педагогічного проектування особистісного розвитку: Психолого-педагогічна діагностика, аналіз, моделювання, програмування корекційно-виховного процесу (2-е вид. випр. та доп.). – Харків: 2002. – 128с.
6. Киричук О.В., Коберник О.М. Психолого - педагогічна діагностика розвитку учнів та колективу школи. – К.: ІЗМН, 1998. – 106 с.
7. Коберник О.М. Теорія і методика психолого-педагогічного проектування виховного процесу в школі. – К.: Наук. світ, 2001. – 182 с.
8. Система профориентационной работы со старшеклассниками //Б.А. Федоришин, С.Е. Карпиловская, Р.И. Миттельман, В.В. Синявский и др. /Под ред. Б.А. Федоришина (2 изд. перераб. И дополн.). – К.: Рад. Школа, 1988. – 186 с.
9. Тименко М.П. Методичні засади вивчення особистості з метою самостійного вибору учнем майбутньої професії //Наукові записки Тернопільського держ. пед. ун-ту. – 2001. – №4. – С. 94 – 98.
10. Уличний І.Л. Психолого-педагогічне проектування профорієнтаційної роботи класного керівника: Методичні рекомендації. – К.: ЗАТ «Ексімсервіс», 2003. – 68 с.

***Резюме.** В статті обосновано содержание и педагогические средства психолого-педагогического проектирования развития потенциала профессионального самоусовершенствования старшеклассников; раскрыты цель, задание и методика опытно-экспериментальной работы; осуществлен анализ результатов формирующего эксперимента.*

***Summary.** The articles deals with maintenance and pedagogical facilities of the psychological-pedagogical development of senior pupils their potential and professional self-perfection; a purpose, task and method of research-experimental work, is exposed; the analysis of results of forming experiment is carried out.*

УДК: 78:378

Л.П. УЛЬЯНОВСЬКА

ВИКОРИСТАННЯ АКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ХОРМЕЙСТЕРІВ

***Резюме.** У статті розглядаються особливості підготовки майбутніх хормейстерів, розкриваються активні методи навчання, акцентується увага на їх використанні в учбовому процесі.*

***Ключові слова:** хормейстер, активні методи навчання.*

***Постановка проблеми.** Державна національна програма “Освіта” (“Україна ХХІ століття”) передбачає якісно новий рівень підготовки висококваліфікованих фахівців. Особлива увага у вказаній програмі звертається на інтенсифікацію навчання, широке використання у навчальному процесі сучасних технологій та інноваційних методик навчання, що орієнтуються на формування гармонійно розвиненої особистості, здатної до постійного самовдосконалення [2].*

Застосовуючи найрізноманітніші форми роботи зі студентами і здійснюючи учбовий процес на рівні використання основних видів навчальних занять не треба забувати, що з одного боку педагогічної діяльності присутній обов’язковий елемент суто наукового, об’єктивного аналізу явищ, а, з другого – результат цього аналізу суб’єктивується відповідно до особистості викладача як носія конкретної творчої індивідуальності. Педагогічна спрямованість викладачів у навчальній роботі зі студентами, з точки зору специфічних тенденцій діяльності вузу, в своїй основі передбачає активізацію практично – перетворювальних, науково – пізнавальних, оцінювально-орієнтовних аспектів. Невід’ємними факторами удосконалення процесу навчання повинні бути присутні як принципи моделювання майбутніх типових професійних ситуацій, пов’язаних з фаховою діяльністю студентів, так і принципи поетапного розгортання перспективної структури безперервного циклу навчання.

Працюючи над розвитком інтелектуально-фахових здібностей майбутніх спеціалістів, необхідно впроваджувати елементи контрастно – психологічного методу навчання на рівні практичного використання репродуктивно-творчих аспектів діяльності студентів у навчальному процесі.

Таким чином досягається ефект постійного напруження пошукової думки і формується у студентів варіантний принцип мислення, що створює логічний розумово – психологічний зв’язок в усвідомленні ним понять канонічних і новітніх досягнень як у навчанні, так і інших галузях інтелектуально – творчої діяльності.

Поєднуючи традиційні методи навчання з активними, що розвивають у майбутніх фахівців найбільш цінні якості – вміння вирішувати з позицій нових вимог проблеми регулювання виробничих, соціальних і ділових відносин в умовах професійної діяльності, можна вирішувати основне завдання навчального процесу –

виховання у студентів самостійності, ініціативи, професіоналізму, формування у них досвіду творчої діяльності, збагатити можливими рішеннями загально - фахових завдань.

До методів активізації занять можна віднести:

- активні вербальні методи – запитання і відповіді, діалоги, дискусії;
- методи із застосування аудіовізуальних засобів як складової частини навчання;
- псевдовербальні методи, коли обов'язки викладача виконують магнітофон, кінофільми, телебачення;
- методи самостійного навчання і вивчення матеріалу;
- конференції, реферати, контрольні та курсові роботи.

Названі методи інтенсифікують процес розуміння, засвоєння, запам'ятовування матеріалу студентами і можуть використовуватися як самостійно, так і при традиційних методах навчання (у лекціях, на семінарах, практичних та індивідуальних заняттях).

Серед активних методів навчання, які можна застосовувати у системі підготовки висококваліфікованого фахівця – керівника хорového колективу, потрібно назвати:

- ділові та імітаційні ігри (дослідницькі, виробничі, навчальні та кваліфікаційні), що моделюють в умовній обстановці професійну діяльність. У ділових іграх ставиться завдання відпрацювання комплексних рішень в умовах діяльності фахівця;

- ситуативно-ролеві ігри – моделюють в умовній обстановці міжособові взаємовідносини у відповідності із заданими ролями або розіграними спонтанно. Такі ігри фокусують увагу студентів на соціально – психологічних аспектах взаємодії керівника і колективу в умовах спільної діяльності, сприяють розвитку нових психолого – педагогічних якостей особистості, необхідних для формування умінь роботи з людьми. Цей метод навчання – дієвий діагностичний, прогностичний і корекційний засіб соціально – психологічної підготовки майбутніх фахівців;

- метод розбору конкретних ситуацій, який розвиває аналітичні здібності студентів, прищеплює практичні навички по аналізу конфліктних ситуацій, розширює комунікативну компетентність студентів, формує здатність вибору оптимальних варіантів ефективної взаємодії з іншими людьми. Перевага даного методу полягає у можливості аналізу ситуації з позицій різних сторін, що приймали участь в ситуації, а основна мета розбору ситуації методом “виконання ролей” полягає перш за все у набутті студентами умінь та навичок, необхідних для ефективного керівництва іншими людьми – комунікативних, адаптаційних, конструктивних, а також у вдосконаленні індивідуального стилю керівництва.

Ділові ігри у системі підготовки висококваліфікованих керівників хорových колективів – це такі види занять, на яких моделюються конкретні виробничі ситуації, в даному випадку зв'язані з умовами творчої діяльності хору. На відміну від традиційних методів навчання, ділові ігри створюють на заняттях атмосферу емоціонального насичення, наближають навчальні вимоги до реальних практичних умов роботи з хором. Тут можна моделювати всі види професійної діяльності керівника хору.

У процесі ділової гри активно беруть участь всі студенти групи, виконуючи почергово ролі керівника хору чи його учасників. Після закінчення гри всі разом обговорюють і аналізують її результати і “ролі” кожного учасника.

Досвід використання ділових ігор на заняттях “методики роботи з хором” і “диригентсько-хорової практики” підтвердив їх педагогічну ефективність. При проведенні гри кожному студенту, у відповідності з його роллю, даються практичні завдання, наприклад: провести бесіду і виконати на фортепіано новий твір для розучування з хором; розподілити по хорových партіях учасників хору; прослухати “майбутнього” учасника хору і визначити його музично - співочі навички; розучити хорову партію з одним співаком або всім складом даної хорової партії; показати прийоми роботи з дуєтом, тріо, квартетом; розучити фрагмент твору з хором в цілому і т. ін. При цьому студенти повинні демонструвати різні прийоми вокально - хорової роботи : правильне співоче дихання, звуковедення, інтонація, темброву виразність і т. ін.

Ігровими моделями для імітаційно – ролевих ігор можуть бути також психологічно складні, напружені ситуації роботи з хором, в яких хормейстеру – початківцю доводиться долати психологічний бар'єр у процесі спілкування з хористами, налагоджувати доброзичливий для успішної роботи психологічний клімат.

Відображену у грі реальну ситуацію студенти можуть програвати декілька разів, міняючись ролями і аналізуючи результати прийнятих рішень. У ході імітаційно – ролевої гри її учасники подумки ставлять себе на місце керівника хору чи хориста, стараються зрозуміти мотиви їх поведінки, психоемоційний стан, вчать передбачати розвиток ситуації і впливати на її завершення в потрібному для роботи напрямку.

На заняттях з “Методики роботи з хором” можна застосовувати ділові та імітаційно – ролеві ігри : “Перша зустріч керівника з учасниками хору”, “Психологічні ситуації на хорových репетиціях”, “Новий керівник хору”, “Приєм у хор”, “Виховна робота в хорі”, “Розучування нового хорového твору”, “Індивідуальне заняття з учасником хору”, “Розспівування хору” та ін.

Відомо, що однією із найцінніших якостей керівника хору є практичний досвід, який у звичних умовах набувається роками. Можна з певністю говорити про те, що такі активні методи навчання, як ділові та імітаційно – ролеві ігри, дозволяють накопичувати його набагато швидше.

Внесення елементів ділової гри дають також можливість викладачам розширити рамки семінарських і практичних занять, не тільки активізувати діяльність студентів, але й сприяти їх особистісно-творчій активності, розвитку навиків і умінь участі в дискусії, аналізу власної діяльності.

Серед таких ігор, які можуть бути використані у теоретичних курсах диригентсько – хорового циклу, як хорознавство, хорова література, методика навчання співу, методика вивчення диригування та методика дитячого музичного виховання, треба застосовувати практику проведення конференцій та семінарів, тобто заходів науково – управлінського характеру.

“Конференція” (наукова, науково – практична, наприклад, актуальні проблеми хорової культури, науково – методична), - захід, що організовується з метою обговорення проблемних питань науки, практики і вироблення рекомендацій по їх вирішенню. Тут студенти набувають конкретні навички виступу, а також організації і проведення конференції на різних етапах, що передбачають планування і визначення тематики конференції; створення оргкомітету; розробка документів в конференції (розробка програми, інформаційного повідомлення, проекту рекомендацій та ін.); матеріально – технічне забезпечення; видання програми конференції і збірника тез доповідей; організація супутніх заходів (екскурсії, виставки та ін.); проведення самої конференції; звіт про конференцію; контроль за впровадженням рекомендацій. Після закінчення ділової гри “Конференція” разом з усіма її учасниками треба визначити ефективність її проведення і зробити її детальний аналіз.

“Семінар”, як форма ділової гри, - захід, який організовується з метою вивчення, обміну і широкого розповсюдження досягнень науки і передового досвіду, підвищення рівня знань і професійної кваліфікації. При організації семінарів (керівників дитячих хорових колективів, викладачів музичних шкіл і т. ін.) треба розглянути такі основні питання: мета і завдання організації і проведення семінару; визначення групи учасників семінару; оволодіння навичками організації семінару; програма семінару, план його проведення (розробка, перелік ролей і зміст основних функцій); аналіз ефективності проведення семінару.

Ділові ігри “Конференція” та “Семінар” вимагають від усіх учасників і викладача зокрема:

1. Ретельної підготовки на кожному етапі (по розробленому сценарію): введення в заняття; активна робота самих студентів; дискусія за темою; підведення підсумків.

2. Визначення мети і завдання кожного заняття: вихідна інформація викладача (конкретне завдання, ситуація, сценарій гри, форма організації заняття).

3. Активна робота студентів: самостійний аналіз інформації (завдання); ведучий заняття – дискусії по проведенню гри; сама дискусія (вироблення рішень, підсумки виконання завдань, варіанти рішень); обговорення варіантів рішень; підсумок заняття, який проводить викладач з акцентом на альтернативність чи багатоваріантність рішень по даному питанню; аналіз роботи групи, визначення активних учасників дискусії, розкриття помилок і недоліків самостійної і колективної роботи.

У процесі заняття ділова гра може видозмінюватися у відповідності з особливостями самої ситуації із внесенням нових елементів у гру студентів, які спостерігають і беруть участь у ній.

Ігровий елемент, створюючи творчу зацікавленість, тим самим стимулює студентів до подолання труднощів, бо, як правило, саме труднощі хорової справи відлякують початківців – керівників, відбивають в них охоту до нової роботи на ранній її стадії. Тому дуже цінно, що ділові ігри попри те, що вони сприяють розвитку музичних даних студентів, формують характер, волюві якості особистості майбутніх керівників хорів.

Усі ті навички і вміння, які студенти дістають у процесі ділових ігор, дуже важливо зберегти в їх майбутній роботі.

Висновки. Систематичне застосування в учбовому процесі ділових музично-хорових ігор стимулює активне засвоєння студентами практичних моментів їх майбутньої професії, виробляє оціночні критерії до репетиційної роботи, розвиває самостійність і творчу ініціативність - якості, необхідні висококваліфікованому керівнику хорового колективу.

Дуже важливими в класі диригування є методи, направлені на формування практичних навичок і вмінь роботи з хором. Для цього створюються умови, наближені до умов практичної репетиційної роботи з хором. Це „програмування неточностей”, найбільш вірогідних помилок у виконанні концертмейстера, що сприяє розвитку гостроти слухової реакції, психологічній підготовці, набуттю організаційних вмінь, тобто засвоєнню прийомів, що застосовуються у репетиційній роботі.

Для проведення репетиції з хоровим колективом від керівника вимагається не тільки знання конкретних прийомів, але й уміння орієнтуватися у виконавській ситуації, чутливо реагувати на всі зміни, що в ній відбуваються, швидко приймати рішення, отже, у самій репетиції, в її суті уже закладена „проблемна ситуація”. Тому техніка проведення репетицій не може бути засвоєна тільки методом теоретичного вивчення і практичного закріплення зразків. Для успішного її засвоєння необхідна наявність умов, при яких самостійний пошук вирішення виконавських завдань був би постійно присутній у музично-пізнавальній діяльності.

Аналіз конкретних ситуацій, що розглядаються на індивідуальних заняттях з диригування, сприяють наближенню до реальної практичної діяльності з хоровим колективом.

Отже, робота викладача в класі диригування не повинна замикатися рамками лише виховання диригентської техніки, обмежуватися завданнями музичного розвитку студентів. Кожен викладач диригування (особливо практик) повинен формувати майбутнього керівника хору, що вміє справлятися з усім розмаїттям вимог, які пред’являються йому реальною практикою.

ЛІТЕРАТУРА

8. Голик Г.Г. Психологія диригентсько-хорової діяльності. – Дрогобич: Вимір, 2000. – 108 с.

9. Державна національна програма “Освіта” (Україна XXI століття) / Ін-т системних досліджень освіти України. – К.: Райдуга, 1994. – 61 с.

Резюме. В статті розглядаються особливості підготовки майбутніх хормейстерів, розкриваються активні методи навчання, робиться акцент на їх використанні в навчальному процесі.

Summary. The features the training of future choir-masters are studied in the article, the active methods of education are given and attention is accented on their use in an educational process.

УДК: 159.922.76 – 053.6

Н.М. ФАЛЬКО, Н.А. ВОВЧАК

ВИКОРИСТАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ТРЕНІНГУ У РОБОТІ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА З АКЦЕНТУЙОВАНИМИ ПІДЛІТКАМИ

Резюме. Підлітковий вік є періодом, коли завершується формування основних рис характеру особистості. В цей період може спостерігатись їх надмірне вираження, що не перетинає межі психічної норми. Акцентуації характеру можуть відігравати як позитивну, так і негативну роль в розвитку особистості. Негативна їх роль полягає в порушенні динаміки процесів соціальної адаптації. І тому в наш час проблема акцентуованості характеру набула особливого значення та актуальності.

Ключові слова: акцентуація характеру, акцентуованість, акцентуовані підлітки, адекватна самооцінка, розвиток особистості, соціальна адаптація, психічна норма, дезадаптивна поведінка, типи акцентуації характеру, соціально-психологічний тренінг.

Постановка проблеми. В останні роки відсоток акцентуованих підлітків значно підвищився. Цьому сприяли наступні фактори. По-перше, особливості родинного виховання, що провокують негативні тенденції в поведінці (безконтрольність, гіперпротекція, жорстокі взаємини, надмірність вимог й очікувань від дитини, недостатність любові та спілкування з дитиною). По-друге, наявність перешкод діяльності, що спрямована на реалізацію особистісно-значущих потреб. По-третє, «когнітивна криза», тобто розширення діапазонів діяльності поряд з недостатньою психологічною компетентністю. [3, с.52-53]. По-четверте, реформування та реорганізація традиційної системи середньої освіти (впровадження семестрово-залікової форми навчання). Всі ці впливи середовища, що накладаються на конкретні динамічні якості дитини, створюють ґрунт для формування тієї чи іншої акцентуації, актуалізують дезадаптивні стереотипи діяльності. Це відбувається на фоні стрімкого росту вимог до сучасних школярів. У реалізації цілей розвитку особистості акцентуованість характеру складає вагомий перешкоду. Широке розповсюдження серед підлітків цього явища знаходить своє відображення в педагогічній свідомості. За даними А.Є. Лічко загострення окремих рис характеру, їх акцентуованість у учнів різних типів шкіл варіює в межах від 32 до 68% від загального контингенту [3, с.5].

В звичайних умовах наявність тієї чи іншої акцентуації не завжди помітно, проте виявляється в відхиленнях у поведінці та майже не перешкоджає сприятливій соціальній адаптації. Але під впливом стресів, психотравмуючих ситуацій, життєвих труднощів акцентуовані підлітки можуть стати девіантними. За визначенням А.Є. Лічко, яке є найбільш вдалим, акцентуації характеру – це крайні варіанти норми, за яких окремі риси характеру надмірно виражені, через що виявляється вибіркова уразливість по відношенню до визначеного типу психогенних впливів за доброю або навіть зниженою чутливістю до інших [2, с.188]. Акцентуованість характеру може мати різні якісні особливості – по-різному відповідати встановленим у суспільстві етичним нормам. Коли мають місце особливо різкі розходження між цими нормами та реальною поведінкою підлітка, його стійке несприймання впливів дорослих та їх виховних дій – тоді серед педагогів кажуть про «складний» характер, про «складного» підлітка. Зрозуміло, що не всі акцентуовані підлітки є «складними», це поняття доречне лише до визначених типів акцентуованих характерів [3, с.5].

Акцентуації характеру слід розглядати в якості варіантів норми, хоча й крайньої. При цьому самооцінка залишається адекватною, а визначений тип акцентуації вказує на уразливість, яка за визначених умов може викликати психогенну реакцію, призвести до декомпенсації або дезадаптації [1, с.236].

Таким чином, стає закономірною необхідність корекції дезадаптованої поведінки акцентуованих підлітків. Така психологічна корекція виступає в якості одного з важливих завдань психологічної служби освіти, для виконання якого практичні психологи можуть використовувати найрізноманітніші форми роботи. А серед них – психологічне консультування й психологічна просвіта учнів, батьків та педагогів, різноманітні види соціально-психологічного тренінгу. Проте найефективнішим засобом традиційно вважається групова психотерапія, яка використовує в якості основного методу психологічний тренінг з невеликою групою постійного складу, члени якої мають схожі типи акцентуацій, ступінь їх вираженості та у зв'язку з цим – схожі проблеми в адаптації. Такий вид соціально-психологічного тренінгу ми використовували в нашому дослідженні.

Мета дослідження полягала в здійсненні соціально-психологічного тренінгу розвитку самосвідомості й особистісного зростання з підлітками, які мають високі показники вираженості акцентуованих рис характеру та оцінити його ефективність. Виходячи з даної мети ми визначили наступні завдання: 1) зробити аналіз літератури

З М І С Т

<i>Від редакції</i>	3
Ямницький В.М., Литвиненко С.А. Життєві перспективи особистості в контексті психології життєтворчості.....	4
Петренко О.Б. Гендерні відмінності формування життєвих перспектив у старшокласників.....	6
Корнієнко О.В. Індивідуально-психологічні особливості психосоматичного здоров'я студентів-юнаків.....	10
Безкоровайна О.В. Особистісне самоствердження у контексті професійного вдосконалення і життєвих перспектив у ранньому юнацькому віці.....	15
Артемова О.І. Професійне становлення і розвиток креативної особистості майбутнього педагога.....	19
Безлюдна В.І., Осьмак Л.П. Динамічні аспекти життєвої перспективи особистості у період переходу від підліткового до раннього юнацького віку.....	22
Блинова О.Є. Гендерні аспекти психологічного здоров'я.....	25
Бордюк В.М., Бабак К. Ціннісно-сміслова природа самовизначення старшокласника.....	28
Вакарєв Є.С. Психологические особенности гендерной интерпретации парфюмерных запахов.....	31
Воробйов А.М. Концептуальні основи формування соціально активної особистості майбутніх вчителів у розвиваючому виховному просторі педагогічного університету.....	36
Галецька І.І., Пендюр А.В. Психологічні чинники професійної ідентифікації студентської молоді.....	39
Главінська О.Д. Життєві цінності особистості.....	43
Демчук О.О. Соціально-психологічна компетентність особистості та її психологічні прояви.....	46
Дружиніна І.А. Феномен ідентичності та ідентифікації в руслі сучасних психологічних досліджень.....	48
Димченко Н.С. Розвиток особистості менеджера як психологічна проблема.....	52
Долгих А.А. Неусвідомлена релігійність особистості як психологічний феномен.....	55
Завгородня О.В. Питання ціннісного становлення художньо обдарованої особистості.....	58
Завгородня О.В., Курганська Л.О. До проблеми збереження психологічного здоров'я дитини.....	64
Ісасва Є.С. Вплив хвороби на становлення життєвих перспектив особистості.....	70
Івашкевич Е.З. Методологічні засади підготовки практичних психологів у вищих навчальних закладах різних рівнів акредитації.....	73
Камінська О.В. Психологічний аналіз феномену самоставлення в юнацькому середовищі.....	78
Кардаш Г.М. Моральне вдосконалення студентської молоді у контексті життєвих перспектив.....	83
Кашпур Ю.М. Наукова інтерпретація узагальнених гендерних та сексуальних стереотипів: їх вплив на розвиток фізичного образу „Я” підлітка.....	86
Кобильнік Л.М. Динаміка особливостей самоактуалізації особистості майбутніх психологів і педагогів.....	89
Ковалевич В.В. Психосоціальний розвиток особистості: формування життєвих перспектив у контексті естетичних цінностей.....	94
Корчакова Н.В. Самопрезентаційна складова монологічного виступу.....	97
Косарєва О.І. Вплив подружніх стосунків на особистісний розвиток дитини.....	100
Кириченко Н.А. Переживання буденності як елементарна форма життєтворчості особистості в юнацькому віці.....	103
Кравчук М.М. Формування особистісного цілепокладання, як елемента життєвої перспективи підлітків з девіантною поведінкою.....	109
Мазяр В.М. Особливості розвитку мислення школярів на уроках світової літератури.....	113
Марковець Г.В. Критерії транспективної діагностики особистісного зростання і соціальної спроможності сучасної людини у розумінні практичних психологів.....	116
Марковець Л.М. Динаміка моральних цінностей майбутніх психологів як показник їх особистісного зростання у процесі професійного становлення.....	120
Матейко-Калиний Н.М. Особливості емоційного реагування на життєві ситуації у дітей, які мешкають в зоні посиленого радіоекологічного контролю.....	127
Мешко Г.М., Мешко О.І. Формування компетентності здоров'я збереження майбутніх учителів у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін.....	130
Михальчук Н.О. Культурологічно орієнтоване навчання студентів іноземної мови.....	133
Назарець Л.М. Пізнавальний інтерес як складова самосвідомості підлітків.....	138
Ніколайчук Г.І. Загальні моделі породження вислову у структурі мовленнєвої діяльності.....	141
Ніколайчук І.О. Проблема авторських новотворів у парадигмі породження та сприймання вислову.....	146
Оселедько О.О. Цілепокладання як чинник професійно-особистісного зростання майбутніх практичних психологів на етапі вузівської підготовки.....	151
Островська О.І. Професійний діагноз як складова багатоаспектного психологічного діагнозу при параноїдній шизофренії.....	154
Осьмак Л.П. Психологічні особливості життєвої перспективи вагітних жінок.....	157
Павелків В.Р. Теоретичний аналіз головних підходів до дослідження агресії та агресивної поведінки.....	161
Панасюк М.М. Шляхи пониження рівня навчального стресу в студентів.....	166
Пісоцький О.П. Тренінг базових когнітивних стилів майбутніх психологів як чинник їх професійного	

самовдосконалення.....	169
Поліщук Н.В., Панченко М.С., Панченко І.М., Мосісвич О.С. Загроза духовного зубожіння молоді.....	173
Попчук О.В. Професійна культура менеджера: проблеми та перспективи формування.....	176
Потапчук Т.В. Підготовка студентів до роботи з хоромим колективом.....	179
Прокоф'єва О.О. Вплив неконструктивних настанов на готовність до особистісного зростання майбутніх педагогів.....	182
Розова Т.М. Професійна спрямованість як умова розвитку комунікативних здібностей у майбутніх психологів.....	188
Романюк В.Л. Біоетичні аспекти онтогенезу особистості.....	193
Рудюк О.В. „Реконструкція” суб'єктивного психологічного простору безробітних методом багатомірного шкалювання.....	196
Рудь Г.В. Особливості емоційного забарвлення ментальних карт життя старшокласників та студентів.....	199
Савуляк В.О. Формування образу майбутньої професійної діяльності як детермінанта особистісного розвитку.....	206
Сеньовська Н.Л. Саморегуляція як засіб професійного всамодосконалення вчителя.....	209
Сеньчук О.В. Прояви психологічних труднощів студентів у процесі вивчення іноземної мови та шляхи їх подолання.....	212
Скляр П.П. Формування управлінської культури інженера як ймовірна складова трансформації його професійної підготовки.....	215
Смалько М.Ф. Поняття „норма” у розумінні музичної обдарованості.....	219
Співак В.І., Гаврилов О.В. Особливості консультування старших школярів з питань самовизначення, вибору професії та життєвих планів.....	222
Сторож О.В. Теоретичний аналіз життєвого шляху особистості за регулятивно-детерміністською концепцією.....	225
Сулжук А.Ф. Професійний особистісно-орієнтований підхід у підготовці конкурентоспроможного фахівця.....	229
Турецька Х.І. Аналіз підходів до розуміння ідентичності у психологічній науці.....	232
Уличний І.Л. Особливості реалізації профорієнтаційного проекту у навчально-виховному процесі школи.....	236
Ульяновська Л.П. Використання активних методів навчання у підготовці майбутніх хормейстерів.....	241
Фалько Н.М., Вовчак Н.А. Використання соціально-психологічного тренінгу у роботі практичного психолога з акцентуйованими підлітками.....	244
Хупавцева Н.О. Формування комунікативних умінь педагога.....	247
Чорнописка О.П. Динаміка ставлення чоловіків та жінок до дошлюбних та позашлюбних сексуальних стосунків у США, СРСР, Росії, Україні, Німеччині у другій половині 20 ст.....	251
Юрченко В.М., Волощук О.О. Професійний стрес як негативний фактор вдосконалення педагогічної діяльності.....	254
Юрченко В.М., Грищук М.М. Вікові кризи у дітей та підлітків у контексті формування їх до невротичних станів та життєвих перспектив.....	257
Ягьяєва С.В. Професійна само ідентифікація майбутніх психологів як форма вияву особистісного зростання.....	261
Яцюрик А.О. Розвиток суб'єктності особистості в процесі читання художньої літератури.....	264
Відомості про авторів.....	270

Наукове видання

ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 37

Заснований у 1996 р.

Редактор збірника Воробйов А.М.
Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.
Технічний редактор Кравчук В.Ю.
Комп'ютерна верстка Хильчук Т.К.

Здано до набору 02.04.2007 р. Підписано до друку 9.04.2007 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 29,14. Обл. вид. арк. 29,57. Замовлення № 25/1 Наклад 120.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і
трудової підготовки (к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59 **Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 37. — Рівне: РДГУ, 2007. — 274 с.**

ISBN 966 — 7281 — 08 — 7.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем психосоціального розвитку особистості.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, вихователів, практичних працівників освіти, керівників дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 159: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

ББК 74.20